

William G. Rosenberg, Marilyn B. Young, *Transforming Russia and China. Revolutionary Struggle in the Twentieth Century*, New York—Oxford, Oxford University Press 1982, ss. 397.

Praca poświęcona jest procesom rewolucyjnej zmiany społeczeństwa i państwa w dwóch podstawowych rewolucjach XX w. — rosyjskiej i chińskiej. Ramy czasowe obejmują okres od początku XX stulecia po lata siedemdziesiąte.

Praca zyskałaby, gdyby autorzy więcej miejsca poświęcili refleksji teoretycznej nad problemem rewolucji, niezbędnej dla badań procesu rewolucyjnego. Refleksja taka występuje jedynie w formie szczątkowej we wstępie do książki (s. VIII—IX). Słusznie autorzy ujmują rewolucje jako proces nie kończący się przejęciem władzy państwowej przez ruch rewolucyjny. Nie ograniczają prezentacji do roku 1917 dla Rosji i 1949 dla Chin, ale analizują proces transformacji społecznej także po przejęciu władzy. Pomaga to zrozumieć, w jaki sposób i jakimi drogami nowe państwo zmienia społeczeństwo. Autorzy podkreślają znaczenie państwa w procesie rewolucyjnym i poświęcają mu wiele uwagi. Władza państwowa otwiera przed rewolucją możliwości przeprowadzenia radykalnych zmian społecznych. Stąd w pracy poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: jak, kiedy i w jakiej formie możliwości uzyskane w 1917 i 1949 r. były realizowane?

Książka nie należy do gatunku historycznych analiz komparatystycznych. Autorzy nie analizują procesów z pozycji wspólnych założeń teoretyczno-metodologicznych, ale przedstawiają poszczególne rewolucje z punktu widzenia ich celów i warunków. Głównym celem autorów było przedstawienie zasadniczych historycznych cech determinujących rozwój i skutki tych dwóch rewolucji, oraz dalszego rozwoju z uwzględnieniem specyfiki historycznej Rosji i Chin. Sami autorzy proponują dla przyjętego sposobu prezentacji określenie „historii paralelnej”.

W pracy dobrze przedstawiono uwarunkowania strukturalne, które doprowadziły do wybuchu rewolucyjnego i zdeterminowały jego przebieg. Jednocześnie autorzy uwzględniają wpływ i znaczenie czynnika subiektywnego w procesie rewolucyjnym.

Pewne wątpliwości budzi układ pracy. W początkowych rozdziałach autorzy omawiają rozwój ruchu komunistycznego i narastanie sytuacji rewolucyjnej oddzielnie dla Rosji (rozdz. 1 i 2) i Chin (rozdz. 3 i 4). W dalszej części pracy w poszczególnych rozdziałach na przemian przedstawiają proces przebiegający w tych dwóch państwach, co wprowadza pewien chaos, ale jednocześnie pozwala dostrzec cechy wspólne.

(A. CZ.)

Noty recenzyjne opracowali:

ADAM CZARNOTA (A. Cz.), IRENA MALINOWSKA-KWIATKOWSKA (I. M.-K.),
STANISŁAW SALMONOWICZ (St. S.), ANDRZEJ SOKAŁA (A. S.)